Av Joe Alex Morris

Little Rock sex år efteråt

Den efter rasoroligheterna 1957 ökända Arkansas-huvudstaden har gjort en märklig moralisk och ekonomisk come back, som kanske kan visa vägen för andra städer med desegregationsproblem

De två foton av ett par tonårsflickor som här återges kan få symbolisera ett hoppingivande kapitel i kampen mot rassegregationen i USA.

Det första, som togs 1957, återgavs på tidningarnas förstasidor världen runt under rubriker som svårt skamfilade USA:s anseende. Det visar femtonåriga Elizabeth Eckford i nystruken vit klänning och med skolböckerna under armen uppgivet stirrande på en pluton ur Arkansas nationalgarde som spärrar vägen för henne framför ingången till ett läroverk i Little Rock.

Den andra bilden, tagen 1963, väckte inte mer än flyktigt intresse någonstans. Den visar en annan femtonåring, Jacquelyne Faye Evans, just

när hon har mottagit en officiell utmärkelse för ypperliga studieresultat. Den bilden är också tagen i Little Rock.

Vad som gör de bägge bilderna meningsfulla är förstås att både Elizabeth Eckford och Jacquelyne Evans är negerflickor.

Nu kan man säga att ett par tonårstösers kontrasterande upplevelser inte betyder så mycket i en stad på 135.000 invånare. Faktum är emellertid att de bägge fotona illustrerar en märklig förändring hos själva samhället — en förändring som också kan komma att äga rum i andra av rassplit söndrade städer som Birmingham i Alabama och Jackson i Mississippi.

På hösten 1957 hade ingrodda rasfördomar, underblåsta av skrupelfria politiker, skapat en stämning av fruktan och hat som tog sig uttryck i pöbelupplopp och hotade Little Rock med ekonomisk ruin. På hösten 1963 är parker, golfbanor, biografer, bussar, baseballpark, sjukhus, bibliotek, de största lunchrestaurangerna i city, de offentliga bekvämlighetsinrättningarna, de stora hotellen, det lokala läkarsamfundet och undervisningsanstalterna helt eller delvis desegregerade. En del "vita" kyrkor har öppnat sina portar för färgade. Representanter för "svarta" afrikanska stater har välkomnats — och ofta suttit till bords med vita honoratiores — i det ökända Little Rock.

Det är ingen slump att staden är på väg att blomstra upp ekonomiskt också: byggnationen mer än fördubblades från 1961 till 1962, varuhusens försäljning steg med åtta procent under första halvåret 1963, sju nya fabriker är under uppförande, eller ska börja uppföras, i stadens vackra industripark.

Med detta är inte sagt att allt är väl i Little Rock. Inrotade rasfördomar försvinner inte i en handvändning. En kärntrupp av obotliga segregationister finns alltjämt kvar och majoriteten av den vita befolkningen viker motvilligt från sina hävdvunna positioner. Men ingen kan förneka att Little Rock har gjort en märklig moralisk och ekonomisk come-back, som kan tjäna andra av desegregationens födslovåndor marterade städer till förebild.

För att belysa hur det hela har gått till måste vi gå tillbaka till 1957. Little Rock var då en blomstrande, sunt växande stad med en fastslagen plan för gradvis desegregation i skolorna.

Denna plan hade medborgarna i princip ställt sig bakom genom att vid val av skolstyrelse till två tredjedelar rösta på kandidater som var anhängare av planen. Emellertid hade den djupa Söderns segregationistorganisationer utvalt Little Rock till "testort". Med hjälp av Arkansas lagstiftande församling lyckades de hetsa upp vissa element inom den vita befolkningen i Little Rock till demonstrationer och våldshandlingar, vilket föranledde president Eisenhower att skicka dit federala trupper för att skydda de nio färgade elever som antagits till inträde vid läroverket Central High School.

Året därpå lät Arkansasguvernören Orval Faubus stänga stadens fyra läroverk för att förhindra att desegregation genomfördes. En dov fruktan började bemäktiga sig invånarna i Little Rock, när det gick upp för dem att deras stad i hela världens ögon blivit en symbol för bakträveri och förstockad intolerans.

Ekonomisk stagnation blev den omedelbara följden. På nära fyra år byggdes inte en enda ny fabrik i staden. Inflyttningen sjönk från omkring 2.000 familjer om året till under 1.400. Efterfrågan på fastighets- och hyresmarknaden sjönk 20 procent. Kongressarrangörer svartlistade den beryktade staden och hotellbranschen blev lidande.

Köpmän och utövare av de fria yrkena — läkare, advokater etc. — som manade till moderation bojkottades av segregationisterna. Den ansedda tidningen *Arkansas Gazettes* upplaga gick ner femton procent och tidningen beräknas under en femårsperiod ha förlorat 2½ miljoner dollar. "Rädslan för bojkott förlamade varje ansats till konstruktivt ledarskap", förklarade en framstående affärsman längre fram. "Det var som om vi hade levat i en polisstat."

Det första initiativet till en konstruktiv insats den sorgliga hösten 1958 kom från kvinnohåll. Mrs D. D. Terry, en ideellt sinnad dam, känd som förkämpe för de mänskliga rättigheterna, telefonerade till några av sina vänner, som i sin tur telefonkontaktade *sina* vänner. Damerna sammanträffade slutligen hemma hos mrs Terry och bildade Women's Emergency Committee (Kvinnornas kriskommitté) med syfte att genomdriva att läroverken öppnades igen.

"Vi organiserade kvinnor runtom i staden i ett slags telefonkedja så vi kunde nå flera tusen på bara några timmar", berättade kommitténs verkställande sekreterare längre fram. "Vi skickade ut flygblad med posten. Vi fick andra organisationer att medverka. Så småningom hade vi en frivilligkår på ett par tusen personer, representerande alla ekonomiska skikt."

Trakasserier och förföljelser blev de ansvarskännande kvinnornas lön. Anonyma telefonpåringningar hörde till ordningen för dagen — bl. a. hotade man att bränna familjen Terrys villa. En gång fick en av damerna i kommittéstyrelsen påhälsning av den delstatliga polisen, som krävde att få medlemsförteckningen utlämnad och antydde att en del anhållanden i annat fall var att vänta. Kvinnan vägrade blankt, och poliserna dröp av.

Föret var trögt i portgången, och de framsteg som gjordes var ofta dyr-

VÄLJ KVALITET
– VÄLJ HELIOS

ELEKTRO
HELIOS
–mönstret för ett bättre kök–

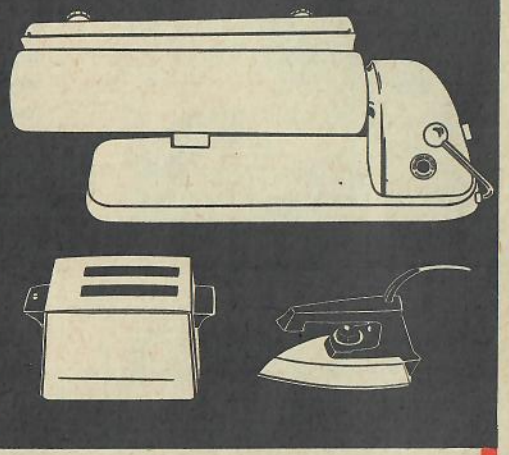

Service
och reservdelar
i hela landet!

ELEKTROHELIOS
Försäljnings AB
Fack, Stockholm 20.
Tel. 08/22 85 20

Helimatic
– helautomatisk brödrost, behöver ej passas eller stängas av. Helt blankförkromad eller blankförkromad med gullackerade sidor.

Dubbelrosten
– nu med strömbrytare för bekvämare rostning. Rostar samtidigt två brödskivor på båda sidor. Helt blankförkromad eller blankförkromad med gullackerade sidor.

Alfinjärnet och Lättjärnet
Första VDN-deklarerade strykjärnet. Elegant och praktisk formgivning med öppet handtag, toppsladd, dubbla tumgrepp, termostat, signallampa m.m. Alfinjärnet med stryksula av högglanspolerat stål. Lättjärnet med stryksula av tålig lättmetall. Rött eller svart handtag.

Helios strykmangel
- stryker, manglar, pressar
- bekvämt, vilsamt handreglage och hastighetsreglering
- två termostater, hårdförkromad stryksula

FLORALIA — för damerna

Floralia

Admira

ADMIRA — för herrarna

Er juvelerare kan visa Er ett rikt urval av förtrollande FLORALIA och ADMIRA modeller i massivt guld och gulddoublé — konstnärliga smycken från RoWi, helt i Er smak. Kontrollera alltid innan Ni köper att smycket har den blågula etiketten, Er garanti för äkta guldsmedsarbete till rätt pris.

GOLD-ANKER RoWi

FLORALIA och ADMIRA kommer från RoWi — samma företag som tillverkar de välkända urarmbanden FIXO, ELASTO-FIXO och FIXO-FLEX.

köpta. I november 1958 bidrog kommittén till att tre moderata kandidater blev invalda i skolstyrelsen, men tre svurna segregationister blev också valda. Frampå våren 1959 vann emellertid kommittén en oväntad framgång. Med stöd av guvernör Faubus hade segregationisterna i skolstyrelsen lyckats genomdriva ett beslut att man inte skulle återanställa 40 rektorer och lärare som misstänktes för "bristande fasthet" i segregationsfrågan. Denna "utrensning" väckte en storm av harm och protester och inspirerade en grupp inflytelserika affärsmän till en aktion som resulterade i att de tre segregationistiska skolstyrelsemedlemmarna avsattes.

Denna framgång för de moderata markerar en vändpunkt i Little Rocks historia. Från den stunden började näringslivets män ta en mycket mer aktiv del i kampen mot bakträveriet. I all stillhet bildades kommittéer som skaffade pengar och samlade framstående medborgare bakom ett gemensamt moderat program. Den kanske allra viktigaste insatsen gjordes av City Board of Directors (närmast en drätselkammare — vars ledamöter utses genom val och är oavlönade) som bland annat omorganiserade den delstatliga polisen.

När läroverken öppnades igen i augusti 1959, tågade hundratals segregationister upp mot Central High School. Polisen ingrep och skingrade oförtövat demonstranterna. En månad senare gjordes ett dynamitattentat mot skolöverstyrelsens lokaler. Polisen avslöjade snabbt initiativtagaren till komplotten, en medlem av den segregationistiska sammanslutningen Capital Citizen's Council (Huvudstadens medborgarråd) och anhöll fyra dynamitarder som förpassades till laga näpst. Detta gav praktiskt taget dödsstöten åt "Medborgarrådet".

Läroverkens återöppnande var emellertid bara det första betydande steget i Little Rocks come-back. Det nästa blev sanering av bebyggelsen. Ett fyrtital ledande representanter för näringslivet sammanslöt sig i en organisation som skulle verka för modernisering och planera för framtiden. Följden blev att någon halv miljard dollar av offentliga och enskilda medel har lagts ner — eller inom kort kommer att läggas ner — på uppröjning av slumkvarteren och på nya bostadsbyggen. Ett nytt vägnät för 50 miljoner dollar underlättar samfärdsmedlen mellan ytterområdena och affärsdistrikten i centrum. En pågående uppmuddring av Arkansas River väntas locka sjöfart till Little Rock och ge staden en kraftig ekonomisk uppryckning från och med 1968.

Alla dessa åtgärder samverkade till att återställa förtroendet och sätta fart på näringslivet. Men desegregationsproblemet i stort väntade alltjämt på sin lösning. Under 1961 inledde en grupp färgade representanter för näringslivet och de fria yrkena i samverkan med det tvårasiga Council for Human Rights (Rådet för mänskliga rättigheter) en aktion för att genomdriva desegregation av stadens parker och rekreationscentra. De motarbetades av vederbörande kommunala tjänstemän, och när de för att framtvinga ett avgörande stämde staden, underlät stadens myndigheter att ingå i svaromål. En federal distriktsdomare gav

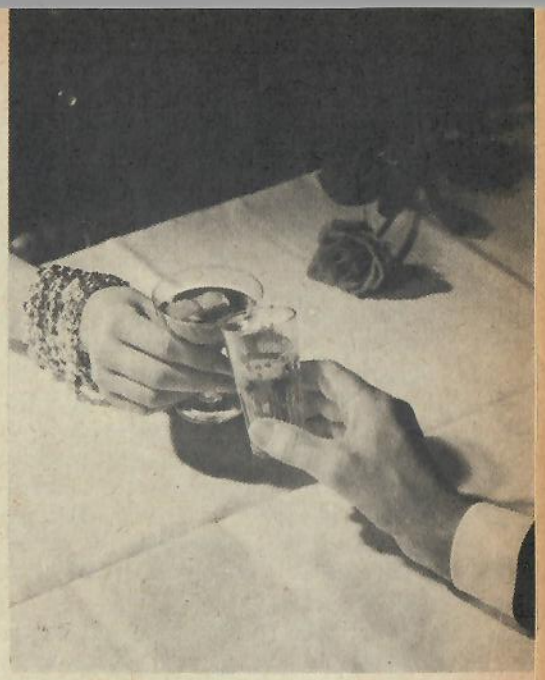

Har Ni smakat "Munk on-the-rocks"?

Två händer, två olika glas — men samma smaksensation: "Munk on-the-rocks", det moderna sättet att servera Munk Bénédictine. Olika glas, ja: hon har valt det klassiska likörglaset, han föredrar ett seltersglas (så gör man i de stora världsstäderna). Båda är rätt för "Munk on-the-rocks".

Rekv.nr 602 Pris 1/2 but. 26:50

BÉNÉDICTINE

då order om att parkerna och rekreationsanläggningarna (utom badbassängerna) skulle desegregeras, vilket också genomfördes utan några som helst intermezzon.

Ett nytt kapitel i desegregationen inleddes när en grupp studenter vid det "svarta" Philander Smith College tog sig för att studera stadens "maktstruktur" och började etablera en förbindelselinje upp till de mest inflytelserika affärs- och finansmännen i staden. Samtidigt ordnade studenterna massmöten på universitetets område, och i november 1962, när julrushen nalkades, organiserade de en "sittdemonstration" i lunchbaren på ett av de stora varuhusen.

Enligt en på förhand uppgjord plan sammanträdde då sju framstående affärsmän för att planlägga en aktion. Av fruktan för bojkott vågade de inte uppträda öppet, utan bildade en anonym underhandlingskommitté. Denna fick till stånd en överenskommelse om desegregation av de fyra stora varuhusens lunchbarer och två hotell med början den 2 januari.

På utsatt datum inleddes ett noggrant kontrollerat tillvänjningsprogram, med två färgade lunchgäster i vardera restaurangen varje dag. Inga intermezzon inträffade. Så lugnt och smidigt försiggick desegregationen att det dröjde flera dagar innan "Medborgarrådet" fick nys om den och ställde upp vakter med antinegerplakat vid varuhusen. Ingen tog någon notis om dem. Desegregationen utvidgades snart till hotellens matsalar. Därnäst inriktade sig reformgruppen på biograferna, de återstående restaurangerna samt motellen.

Reformgruppens viktigaste mål — och kanske också det vanskligaste — är bättre arbetsmöjligheter för de färgade. En del affärsmän har vidtagit preliminära åtgärder för att placera färgade på tjänstemannaposter. Det viktigaste är emellertid att förbindelselinjerna mellan de unga negerledarna och stadens mäktigaste "inflytelsegrupper" alltjämt är öppna och att man på ömse sidor är inställd på att hålla dem öppna för framtida behov.

I skrivande stund finns det visserligen knappt mer än 100 färgade i de tidigare "helvita" läroverken och desegregationen i folkskolorna har nätt och jämnt inletts, men skolstyrelsens framstegsvänliga medlemmar lyckades driva upp desegregationstakten läsåret 1962/63.

På ledande håll inom NAACP (Nationalföreningen för de färgades förkovran) framhåller man att det, frånsett hos en liten minoritet av frisinnade, inte finns någon genuin önskan om raslikställighet hos den vita befolkningen i Little Rock. En något mer optimistisk ståndpunkt intas av en talesman för Student Non-Violent Coordinating Committe (Studentkommittén för samordning utan våld), som säger: "Vi är nöjda om vi kan nå våra mål inom rimlig tid. Hittills har det bara varit en revolution på ytan. Sådana centrala problem som arbetsmöjligheter och avskaffandet av 'negergetton' återstår. Men affärsmännen har underhandlat med god vilja och framtiden ter sig hoppfull."